

Dissabte, 26 de febrer 2005, aula 2.6 UB

Taula rodona 19

Discapacitat i escola inclusiva. Sí però com?

Ponents: Efrén Carbonell (director d'escola especial), J.M. Raventós (director CEIP Vilanova i la Geltrú), Carles Pinar (psicopedagog IES Viladecans), Xavier Salat (director IES Valls)

Modera: Emili Grande, president de la Plataforma Ciutadana per a l'Escola Inclusiva
Proposat per Associació Catalana Professionals EAP, FAPAC, FAPAES, Plataforma ciutadana per l'Escola Inclusiva

Efrén Carbonell

Cal partir del dret a la inclusió sempre que sigui possible, tot generant canvis en l'aula corrent perquè els alumnes amb necessitats especials hi puguin ser. L'objectiu és, doncs, que tothom arribi, amb qualitat, i amb els suports necessaris, a desenvolupar els seus potencials. La pràctica integradora no s'accepta ja que suposa un procés d'adaptació a una realitat donada, en funció de les capacitats cognitives de l'alumnat. No obstant, per passar del corrent especial, és a dir, del centre d'educació especial, al corrent general, vegis l'aula ordinària inclusiva, cal un canvi en les actituds i una inversió tant en formació com en recursos.

L'augment necessari de recursos humans, materials i financers coordinats i efectius només és possible amb una clara voluntat política d'anar cap el model d'inclusió. Per aconseguir-ho, no n'hi ha prou amb l'intercanvi d'experiències i bones pràctiques, ja fa anys que n'hi ha moltes, sinó que cal augmentar la recerca universitària per tal d'obtenir dades objectives i convèncer els actors polítics de la bondat del projecte.

J.M. Raventós

Al CEIP de Vilanova s'han instal·lat quatre unitats específiques d'educació especial que acullen, en el centre on es troben aules ordinàries, alumnes amb discapacitats greus i permanents. Es tracta de donar respostes educatives diferenciades amb diversos graus d'inclusió dins d'un entorn normalitzat. Cada UEE consta de 8 a 10 alumnes, d'una especialista terapèutica, de mig educador (a compartir amb una altra UEE) i la d'un vetllador o auxiliar educador. A més, professionals itinerants, com logopedes, psicòlegs clínics o fisioterapeutes, ofereixen serveis puntuals segons les necessitats del centre.

Com a punts forts de l'experiència, es pot parlar de l'estabilitat del claustre, en existir un sol centre, equip directiu i claustre de professors. A més, l'administració ha donat prou recursos per formar el professorat i per a acondicionar els espais educatius i el menjador. Tant les famílies, com els professors i els alumnes estan satisfets, ja que els processos de presa de decisions s'integren en el cicle escolar normal.

Com a punts febles, existeix el perill d'encapsulament, és a dir, d'actuar com si les UEE fossin un centre d'educació especial dins del centre d'educació ordinària. Aquest risc és important en casos de concentració, com passa a Vilanova i la Geltrú. En cas de produir-se, es poden arribar a donar ghettos de discapacitats segons el tipus, sobretot si el claustre i la direcció no es responsabilitzen d'evitar aquesta segregació.

Per evitar aquests mals funcionaments del model, cal sectoritzar les UEE distribuint-les pel territori, formar la totalitat del professorat, comptar amb els recursos necessaris per part de l'administració i, sobretot, mantenir un procés de reflexió i de revisió constant dels processos educatius.

Carles Pinar

Cal fer un esforç de realisme i recordar que l'escola és una institució conservadora reproductora de les diferències socials. Per tant, el model d'inclusió defensat no és de suma zero, sinó que es considera una qüestió de grau, mesurable segons el benefici que en poden extreure els alumnes.

La fórmula que es proposa per al IES de Viladecans es basa en unitats d'educació especial on hi ha un sol grup de referència ordinari per nivell, un subgrup amb 8 alumnes amb discapacitats, i un procés de doble tutoria entre el professor ordinari i un psicopedagog. La càrrega curricular es distribueix de la manera següent: 1/3 d'assignatures es cursen en aula ordinària, un altre terç en règim d'aula oberta, amb alumnes del mateix nivell, i un últim terç amb només els membres del grup reduït. Aquest esquema és prou estable com per a assegurar-ne el funcionament en un establiment de secundària públic, i prou flexible com per a permetre la participació dels alumnes de tots els grups en les activitats de classe, en l'avaluació i fins i tot en els processos de promoció de curs. En tot cas, s'observa la millora de l'autoestima dels alumnes, l'existència d'expectatives de progrés i d'inserció ocupacional i una alta satisfacció també de les famílies i dels professors.

No obstant, en ser un centre de secundària la coordinació pedagògica a vegades es fa difícil, i la desorientació d'alguns professors d'aula ordinària, inevitables.

Per tal de mantenir aquesta proposta, que funciona, cal més coordinació i el manteniment d'un alumnat fix, és a dir, una resposta estable que equilibri el mecanisme d'oferta i demanda.

Xavier Salat

L'experiència de Valls és molt incipient, de només 5 mesos. La unitat de suport a l'educació especial que estan implantant va ser atorgada des de l'administració sense cap consulta ni informació prèvia, cosa que dificulta l'organització dels recursos, ja que l'equip directiu i el professorat es troba en una situació de desconeixement total.

La USEE no és una aula sinó un recurs més del centre, agrupant funcions d'acompanyament, materials específics, personal especialitzat i seguiment de l'alumnat en petit grup. L'existència d'un CEIP amb UEE a la mateixa ciutat és una clara ajuda, tant pel que fa a l'intercanvi d'experiències com de recursos. La voluntat és d'avançar de mica en mica, formant primer uns quants membres del claustre per crear un efecte de taca d'oli i escoltant molt els pares i l'alumnat. Com a servei públic, es tracta de gestionar uns recursos limitats fixant objectius també limitats. Així, la inclusió al 100% no es contempla, ja que existeixen problemes afegits, com el 28% dels alumnes de 12 anys que no han assolit la primària, que centren gran part de la gestió del centre.

Com a única manera de procedir, es defensa el diàleg amb tothom, a tothora i sempre que sigui possible.

Debat

La intervenció que obre el debat és la d'una membre de la Plataforma, mare d'un noi amb síndrome de Down, que considera necessari una clara avaluació dels resultats d'aquestes diverses experiències, per a calibrar quin és el model més satisfactori, a tots els nivells. Només d'aquesta manera es veu possible demostrar quina és la modalitat més eficaç a defensar per part de l'administració. En segon lloc, també emet una queixa sobre desarrelament que suposa l'obligació per a l'alumne de canviar de centre: així, es demana que els recursos es desplacin on hi ha l'alumne, i no a l'inrevés.

Un altre participant formula una petició que també rep un ampli suport: la necessitat d'establir un protocol d'acollida equivalent al que existeix per a la població immigrant per tal de superar la por al desconeixement de moltes famílies i de molts col·lectius de professionals. També senyala el caràcter insuficient de la recent campanya publicitària d'ONCE, ja que les discapacitats greus i permanents no hi tenen cabuda.

A continuació es construeix un enfrontament entorn del terme inclusió, entre aquells qui defensen una declaració de màxims que aspiri a canviar el model d'escola imperant per assolir una societat realment diversa; i, aquells que busquen un projecte realista, que no tracti com a igualtat la diferència i que busqui un aprenentatge funcional, admetent la diferència des de la igualtat.

D'alguna manera, es tracta d'un debat que es reproduïx en analitzar els diversos escenaris escolars possibles. Així, d'una banda, les experiències explicades pels ponents, en un context en què encara hi ha molts centres que desconeixen la inclusió escolar d'alumnes, semblen mostrar la bondat de totes les modalitats, sempre que s'opti per a la flexibilitat i s'escullin estratègies que ajudin a avançar cap al màxim grau d'inclusió. D'altra banda, un altre corrent d'opinió, present en el públic de la taula rodona, insisteix en la importància de comparar els resultats assolits en la socialització i aprenentatge dels alumnes per tal de definir el millor model possible.

L'aposta per a la reconversió de les escoles d'educació especial existents en centres de recursos, per tal d'arribar al model d'aula única ordinària per a tots els alumnes, independentment del tipus i grau de discapacitat, és un dels models amb més consens.

Es fan avinents les situacions de desemparament de mestres i pares per manca de recursos, i la desconfiança generalitzada cap a l'administració. Una forma d'evitar el voluntarisme del professorat és la creació de zones inclusives, en que els recursos s'agrupen per abastar un conjunt de centres educatius. També cal lluitar per la inclusió de forma global, integrant la lluita contra la discriminació a la població nouvinguda.

Finalment, es rebutja el Pla Nacional per l'Educació que no recull mesures concretes per a la inclusió i es reafirma, de manera consensuada, el suport al document que s'està redactant des de la Plataforma Unitària per a l'Educació Inclusiva, organitzadora de l'acte. Aquest document, que vol ser sintètic i efectiu, vol agrupar els objectius i les demandes necessàries per acabar amb el problema social de l'exclusió des de l'escola, i motivar així una línia d'acció clara per part de l'administració.